

Vailla vakinaista asuntoa ry:n kirjallinen lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Käsiteltävä aihe: *HE 39/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikkumisvapauden ja lähikontaktien väliaikaisesta rajoittamisesta*

Lähtökohtaisesti poikkeustilalainsäädäntö, joka velvoittaa ihmiset pysymään koti- tai asuinpaikassaan ja poistumaan sieltä vain välttämättömästä syystä, aiheuttaa suuria ongelmia ihmisille, joilla ei ole vakituista oleskelu- ja majoituspaikkaa, jossa on mahdollista oleskella halutessaan koko vuorokauden.

Suomessa on ARA:n arvion mukaan noin 4341 asunnotonta ihmistä, joista 721 ihmisellä ei ole vakituista majoitus- ja oleskelupaikkaa. Nämä ihmiset ovat tilanteessa, jossa he joka yö hakeutuvat hätämajoitukseen, kaverin/tuttavan luo, julkiseen WC:hen tai muuhun kaupunkirakenteessa olevaan paikkaan, joka tarjoaa riittävästi suojaa nukkumiseen. Päivät he viettävät julkisissa- tai puolijulkisissa tiloissa, erilaisissa päiväkeskuksissa (joiden palvelut ovat tällä hetkellä vahvasti rajoitettuja) tai julkisissa liikennevälineissä.

Ulkona, kavereilla tai hätämajoituksissa yöpyviä, ilman vakituista oleskelupaikkaa olevia ihmisiä on tällä hetkellä ainakin Helsingissä (ja pääkaupunkiseudulla) noin 300-500 ihmistä. Valtaosa muista on pienempinä ryhminä muissa suuremmissa kaupunkikeskuksissa. Helsingissä tämän ihmisryhmän palvelutarvetta ja tilannetta on seurattu Sosiaali- ja terveystieteiden johtaman koronakoordinaatioryhmän avulla, jossa ovat edustettuna sosiaali- ja terveystoimen lisäksi niiden järjestöjen ja palveluntuottajien edustajat, jotka työskentelevät asunnottomien kanssa. Meillä ei ole tietoa muiden kuntien toimista, joilla pyritään ylläpitämään inhimillisiä olosuhteita ja turvaamaan auttavat peruspalvelut tällä ryhmälle koronarajoitusolosuhteissa.

Noin vuoden kestänyt erilaisten koronapandemiasta johtuvien rajoitusten kausi on vaikeuttanut tämän ihmisryhmän elämää hyvin paljon. Julkisten tilojen sulkemiset ja palvelujen rajaukset, sekä ihmisten eristyminen koteihinsa, on heikentänyt välttämättömien palvelujen saantia ja eristänyt entisestään tämän ryhmän muusta yhteiskunnasta. Koronapandemia on entisestään heikentänyt yhteiskuntamme heikoimmassa ja syrjäytyneimmässä asemassa olevan ihmisryhmän tilannetta ja elinolosuhteita. Kadulla, hätämajoituksissa ja väliaikaisesti tutuilla nukkuvien ihmisten tilanne ei kestä enää lisää huononnuksia ilman hyvin vakavia seurauksia: yksilötasolla sekä psyykkisen että fyysisen terveydentilan heikkenemistä entisestään ja yhteiskunnallisella tasolla alakulttuurissa elävien jättäytymistä entistä vahvemmin sääntöjen ja ohjeistusten ulkopuolelle, koska heidän hyvinvoinnistaan ja perustarpeistaan huolehtiminen on jätetty yhteiskunnassa huomioimatta.

Hallituksen esityksessä kohdassa **6. Säännöskohtaiset perustelut 2§ Liikkumisvapauden rajoitus ja hengityssuojaimen käyttö** mainitut poikkeukset lain soveltamisessa tässä tilanteessa olevien ihmisten kohdalla ovat täysin riittämättömät turvaamaan ko. ihmisryhmän hyvinvointia-, terveyttä-, elämää ja yhdenvertaista oikeutta edes auttavasti inhimillisiin elinolosuhteisiin. Vapaus liikkua jollakin alueella ei auta ihmisiä, jos koko yhteiskunta on muuten suljettu. Se tarkoittaa vain lopullista sulkemista muun yhteiskunnan ulkopuolelle.

Tällä hetkellä olemassa olevat päiväpalvelukeskukset ja hätmajoituspaikat eivät muodosta edes auttavasti inhimillistä elinympäristöä ihmisille. Valtaosassa päiväpalvelukeskuksista ei voi koronarajoitusten vuoksi edes ruokailla sisällä, saati niissä voisi vapaasti oleskella ja viettää aikaa.

Laissa on velvoitettava julkista valtaa järjestämään kaikille ihmisille, jotka pysyvästi oleskelevat alueella, jossa rajoitukset astuvat voimaan, paikka, jossa on inhimillisesti mahdollista yöpyä ja oleskella pysyvästi rajoitusten mukaisella tavalla. Paikkoja järjestettäessä täytyy ottaa huomioon, että ihmisten pitää pystyä oleskelemaan ja viettämään niissä aikaa koko vuorokauden satunnaisia poistumisia lukuunottamatta, mikä on lain tarkoitus. Valtaosa tämänhetkisistä hätmajoituspaikoista ei täytä näitä kriteerejä. On otettava huomioon, että kun ihminen joutuu oleskelemaan pidemmän ajan ilman mitään virikemahdollisuuksia (mm. lukeminen, tv, radio), psyykkiset vaikutukset voivat vaihdella levottomuudesta apatiaan. Heille täytyy myös järjestää riittävät terveydenhuollon yms. tukipalvelut, että oleskelu on mahdollista. Asunnottomuutta kokevilla ja päihteitä käyttävillä on usein ongelmia suun ja hampaiden terveydessä ja kroonisia sairauksia, esimerkiksi hengityselinsairauksia sekä maksa-, munuais- ja verenkiertoelimistön sairauksia sekä joten he ovat koronatilanteessa riskiryhmässä.

Suomessa kunnat pyrkivät järjestämään palvelut vain kunnan omille virallisille asukkaille. Kokonaan vailla pysyvää asuinpaikkaa olevien ihmisten tilanteelle on tyypillistä, että heillä on paljon asioita hoitamatta, ja oleskelupaikkakunta on joku toinen kuin virallinen kotipaikkakunta. Entisellä kotipaikkakunnalla ei ole välttämättä jäljellä mitään kontakteja palveluverkostoon tai ihmisiin, ja sinne siirtyminen vaatii paljon järjestelyjä. Ulkonaliikkumistilanteessa jonkun ihmisen lähettäminen pitkän matkan päähän kotikuntaan, johon hänellä ei ole enää mitään siteitä jäljellä, johtaa todennäköisesti tilanteeseen, että hän jää ulos ilman mitään palveluja. **Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää, että ulkonaliikkumisrajoitusten aikaiset palvelut järjestetään kaikille kunnassa tosiasiaa oleskeleville, jotka ovat niiden tarpeessa, eikä vain virallisesti kunnassa kirjoilla oleville.**

Koronaviruksen aiheuttaman covid-19 -pandemian aikana asunnottomien henkilöiden tilanne on vaikeutunut, kun päiväaikaisia palveluja on suljettu ja heidän on samalla ollut entistä vaikeampi löytää tilapäismajoitusta. Asunnottomilla on myös ollut muita suurempi riski sairastua. Asunnottomilla, joiden katsotaan muodostavan väkivallan uhan sekä henkilöt, joilla on vaikea päihdesairaus tai psykiatrinen sairaus, on erityisen suuri vaara jäädä vaille tarvitsemiaan palveluja. Vuoden 2020 lopussa Suomessa oli 4 341 asunnottomia. Valtaosa kaikista asunnottomista oli yksineläviä. Lähes kaksi kolmasosaa 64 % yksinelävistä asunnottomista majoittui tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona. Ulkona, porraskäytävissä ja ensisuojoissa majoittui 721 henkilöä. Näiden henkilöiden sekä asuntoloissa, majoitusliikkeissä ja laitospaikoissa asuvien määrä on noussut. Jos henkilöllä ei ole varsinaista asuntoa ja kotia rajoitusten määräämällä alueella, mutta hän oleskelee asunnottomana alueella, johon rajoitukset kohdistuvat, hänen tulisi rajoitusten voimassa ollessa pysytellä paikassa, jossa hän on pääasiassa oleskellut. Jos jostakin syystä henkilön on vaihdettava oleskelupaikkaansa, tämä olisi sallittua.

Helsingissä 30.3.2021

Jussi Lehtonen

Matalan kynnyksen toiminnan esimies ja asumispalvelupäällikkö, Vailla vakinaista asuntoa ry

Puh. 050 373 0920

jussi.lehtonen@vvary.fi

Osoite	Puhelin	Sähköposti	Y-tunnus	Tilinumero
Opastinsilta 8 B 00520 Helsinki	+358 (0)44 7044310	toimisto@vvary.fi www.vvary.fi	1058539-9	FI95 8000 1770 5353 01